

EDWIN GÓRNICKI

**GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI
Z DEFICYTEM, CZY BEZ?**

PRZEGLĄD KOMUNALNY WEBINARIUM

**„USZCZELNIENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI W
GMINACH”**

28 SIERPNIA 2023 R.

PRZESŁANIE

- 1. Idealiści, zamierzający uszczelnić system opłat w imię sprawiedliwości i uczciwości – eliminacja deficytu GOK
 - „Obok Orła znak Pogoni – poszli nasi w bój bez broni” ... hymn Powstania Styczniowego, „W krwawem polu” Wincenty Pol,
- 2. Realści dążący do samofinansującego się systemu opłat, pamiętających o wyborach samorządowych w 2024 roku
 - „Niech się dzieje wola Nieba, z nią się zawsze zgadzać trzeba! ...” A. Fredro „Zemsta”, Rejent (ojciec) do Wacława (syna)
- 3. Konstytucja RP,
 - Art. 3: Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym

PO CO USZCZELNIAĆ SYSTEM OPLAT GOK

- a. Wypełnić delegację art. 6r ust. 2** – „Opłata pokrywa koszty” – wykorzystać możliwość samofinansowania ważnego systemu infrastruktury komunalnej, bez dodatkowych obciążeń dla budżetu JST
- b. Zapobiec kilkukrotnej płatności** przez mieszkańców wnoszących pełne opłaty:
 - a.** 1. Opłata „śmieciowa” za zagospodarowanie zmieszanych i selektu
 - b.** 2. Budżet, czyli podatki wpłacane do kasy miasta i państwa – źródło pokrycia deficytu GOK
W tym z opłaty pokrywane m.in..
 - a.** 3. Ulgi socjalne (duże rodziny) i ekologiczne (kompostowniki)
 - b.** 4. Likwidacja „dzikich wysypisk”, pojemniki na cele publiczne itp.,.
- c. Eliminacja deficytu GOK oznacza:**
 - a.** Powiększenie środków budżetowych na inwestycje, w tym wkład własny pod środki unijne
 - b.** Wzmocnienie proekologicznych postaw mieszkańców wnoszących uczciwie pełne opłaty
 - c.** Wzrost ryzyka politycznego dla rządzącej większości – wybory „za pasem”

JAK „USZCZELNIĆ” SYSTEM OPŁAT GOK

a. Opłata nieszczelna – „od liczby mieszkańców” dotyczy także „od gospodarstwa domowego z liczbą mieszkańców”

i. Przykład: Przasnysz - 2 miliony dopłaty

b. Opłaty szczelne: pozostałe – od powierzchni, gospodarstwa domowego, zużycia wody

i. Przykład pozytywny: Warszawa: uszczelnienie od deficytu do plus 325 mln złotych

ii. Przykład mieszany:

i. Sopot: szczelny, bez deficytu i z deficytem

ii. Kołobrzeg: szczelny, z deficytem

- **Wnioski:**

- **Opłata „szczelna” nie gwarantuje neutralności finansowej GOK.**
- **Eliminacja deficytu GOK: opłata „szczelna” + równoważąca koszty stawka opłaty**

PRZYKŁAD: PRZASNYSZ DOPŁACI 2 MILIONY

- W 2022 miasto obciążyło budżet deficytem GOK w wysokości 1,5 mln złotych
- W 2023 deficyt wzrośnie do ok. 2 miliony złotych
- Podwyżka bilansująca – 8 zł na osobę, stawka 33 zł za osobę/mc.
- Propozycja opłaty wodnej – odrzucona, sprzeciw mieszkańców
- **Uzasadnienie burmistrza:** *„Dokładamy 2 mln, bo ustawodawca dopuścił możliwość dopłaty ze środków własnych. Miasto chcąc ulżyć mieszkańcom – dokłada (pandemia, wojna, inflacja). „Będziemy to robić, dopóki sytuacja gospodarcza nie ulegnie poprawie”*

PORÓWNANIE WYNIKÓW GOSPODARCZYCH GOK W SOPOCIE I KOŁOBRZEGU 2019 R

SOPOT

Mieszkańcy: 35 700

Wpływy: 12 mln 930

Koszty: 12 mln 771

Wynik 2019: 158 000

KOŁOBRZEG

Mieszkańcy: 43 700

Wpływy: 6 193 000

Koszty: 9 519 000

Wynik 2019: - 3 326 000

PORÓWNANIE WYNIKÓW GOSPODARCZYCH GOK W SOPOCIE I KOŁOBRZEGU W 2021 R

SOPOT

KOŁOBRZEG

Mieszkańcy: 35 700

Wpływy: 15 018 473

Koszty: 16 041 303

Wynik 2021: -1 022 830

Mieszkańcy: 43 700

Wpływy: 11 877 412

Koszty: 15 726 360

Wynik 2019: -3 848 947

KTO KORZYSTA NA „NIESZCZELNOŚCI” SYSTEMU OPŁAT

a. Zabudowa wysoka

- i. Zaniżone stawek opłat - dopłaty z budżetu – korzystają właściciele nieruchomości: spółdzielnie, zasoby komunalne, duże wspólnoty – obniżone opłaty eksploatacyjne
- ii. Zaniżone zgłoszenia liczby wytwarzających odpady – korzystają właściciele nieruchomości oraz nieuczciwi mieszkańcy (SBM nie mają liczby mieszkańców, nawet tych zameldowanych w sprawozdaniach z działalności)
- iii. „Próba uszczelnienia systemu” – silny opór w zabudowie wysokiej, gwarantowana porażka w referendum lokalnym,

a. Zabudowa niska, 1-rodzinna

- i. Zaniżone stawek opłat - dopłaty z budżetu – korzystają właściciele nieruchomości: obniżone koszty eksploatacyjne nieruchomości
- ii. Zaniżone zgłoszenia liczby wytwarzających odpady – korzystają nieuczciwi mieszkańcy

USZCZELNIENIE SYSTEMU OPŁAT GOK

Przyczyny systemu nieszczelnego

a. Model opłaty, stawka

- i. **Zaniżone stawek opłat** - dopłaty z budżetu – korzystają właściciele nieruchomości: spółdzielnie, zasoby komunalne, duże wspólnoty – obniżone opłaty eksploatacyjne
- ii. **Zaniżone zgłoszenia liczby wytwarzających odpady** – korzystają właściciele nieruchomości oraz nieuczciwi mieszkańcy (SBM w sprawozdaniach z działalności nie dysponują liczbą mieszkańców, nawet tych zameldowanych)
- iii. „Próba uszczelnienia systemu” – silny opór w zabudowie wysokiej

Działania: Kalkulacja stawki równoważącej, metoda opłaty, eliminująca manipulacje liczbą wytwarzających

a. Niski poziom segregacji:

- i. Wyższy poziom segregacji:
 - i. Struktura morfologiczna odpadów: 30% - surowce wtórne (bez ROP niemożliwe), 30% - biodegradowalne (biogazownie, kompostownie), 40% - zmieszane – to górna granica kosztów. W przeciwnym wypadku – pozostają spalarnie na „zmieszane” lub RDF.
- ii. Edukacja – w tym także ekonomiczna, systemy opłat, stawki.
- iii. System kontroli i kar – problemy z egzekucją w zabudowie wysokiej

Działania: obniżenie udziału odpadów zmieszanych w kosztach zagospodarowania odpadów

UWAGI KOŃCOWE.

- a. O poziomie eliminacji deficytu GOK decyduje gotowość rady JST do wprowadzenia**
- i. „Szczelnego” systemu opłat:** duże JST – woda, powierzchnia, gospodarstwo – opłata uczciwa
 - ii. Ustalenie „równoważającej koszty” stawki opłat**
Lub brak tej gotowości i:
 - i. Kontynuacja „nieszczelnego” systemu opłat:** od liczby mieszkańców z zaniżoną (populistyczną) stawką opłat opartą na dominującym modelu pojęcia „sprawiedliwości”:
 - 1. „Równa dla wszystkich” – liczona na osobę wytwarzającą odpady
 - 2. „proporcjonalna do wytworzonej ilości opadów” – liczona na gospodarstwo domowe
 - ii. Poziom segregacji u źródła** - zdolność lokalnych społeczności do udziału w systemie, szczególnie w zabudowie wysokiej (skomplikowany problem kontroli jakości)
- Problemy z nieszczelnym ustawowo system opłat dla nieruchomości niezamieszkałych (usługi, produkcja) oraz mieszanych (tereny rekreacyjne – usługi hotelowe) - eliminacja „nieszczelności” w ustalaniu ilości odpadów wytwarzanych w– jako głównego źródła nielegalnego składowania odpadów – casus „dzikie wysypiska” – dylemat: pozostawić w GOK czy wyeliminować poza – szczególnie dotkliwy na obszarach turystycznych!**

PROBLEMY Z RECYKLINGIEM (SYSTEM R)

- i. System „R” (Recykling)** jako zasłona umożliwiająca wprowadzanie nieograniczonej masy opakowań z tworzyw sztucznych
- ii. ROP - brak udziału producentów i handlu opakowaniami w finansowaniu zagospodarowania opakowań** – symboliczne dopłaty do systemu R w Polsce
- iii. System kaucyjny** nie zapobiega wzrostowi masy opakowań ani nie eliminuje opakowań – tworzy fałszywą świadomość „rozwiązania” problemu opakowań,
- iv. Brak przemysłowych technologii przetwarzania tworzyw sztucznych**, który istnieją w przypadku metali, szkła i papieru. Dysponujemy jedynie technologiami rzemieślniczymi: MBP – przetwarzania jednych kodów na inne kody odpadów: „wchodzi odpad” – „wychodzi odpad” – a nie surowiec przemysłowy.
- v. Metody półprzemysłowe:** redukcja do surowca energetycznego RDF dla cementowni i elektrowni na RDF. Kompleks energetyczny – zaniżone, dotowane ceny węgla – konkurencją dla RDF.

PRZYSZŁOŚĆ SYSTEMU OPŁAT:

i. Ryczałt nieopomiarowany:

1. od gospodarstwa domowego: „szczelny” system opłaty – Warszawa z sukcesem, przede wszystkim dla gmin wiejskich

ii. Ryczałt opomiarowany:

1. od powierzchni: duże zasoby lokalowe w zabudowie wysokiej np. Spółdzielnie mieszkaniowe

iii. Opłaty zmienna opomiarowana:

1. **od zużycia wody:** zmiana w zależności od okresu rozliczenia średniego zużycia wody w GOK.
2. **od liczby mieszkańców:** wyłącznie na obszarach niewielkich gmin rolniczych
3. **W przyszłości**
 - a. **Opomiarowane gospodarstwa domowe,** niezależnie od typu zabudowy – docelowo 2-faktury: za wodę i ścieki oraz za odpady komunalne;
 - b. **Wg wagi odbieranych odpadów zmieszanych** „czarny worek” – odrębne trasówki dla dużych producentów odpadów w zabudowie wysokiej (wysoki poziom nasypowy m³ odpadów)
 - c. **Wg. wolumenu i częstotliwości odbioru odpadów zmieszanych**

WNIOSKI:

I. Nowa ustawa o gospodarowaniu odpadami komunalnymi a w niej:

- a. Likwidacja statusu opłaty publicznoprawnej** („daniny publicznej”), na status opłaty cywilnoprawnej podobnie jak woda
 - a. Możliwość powiązania wysokości opłaty z ilością odpadów wytworzonych, posegregowanych i uczciwie przekazanych
 - b. Przywrócenie przez GUS prognozy ilości odpadów wytwarzanych – rezygnacja z utożsamienia ilości odpadów przekazanych z wytwarzanymi (casus 2014 r.)
 - c. Rozwój modeli opłaty opomiarowanej, w tym od zużycia wody w gospodarstwie domowym

WNIOSKI:

2. Lokalne systemy GOK mają:

- Skomplikowane uwarunkowania historyczne, społeczne, gospodarcze
- Wymagają złożonych analiz możliwości wdrożenia „szczelnej opłaty i równoważącej stawki”
- Wymagają co najmniej: pozyskania większości w Radzie JST, poparcia w mediach, poparcia lokalnej społeczności
- Unikania populistycznych pułapek w rodzaju „referendum” raczej badanie opinii publicznej przez renomowaną pracownię badań społecznych

Wnioski:

- 1. Do wyborów samorządowych 2024 r.** - analizy i studia połączone z dyskusjami merytorycznymi ew. badanie opinii publicznej.
- 2. Realizacja po wyborach samorządowych** (31 marca – 23 kwietnia 2024), z wdrożeniem od 1.01.2025.

MASZ PYTANIA – MAILUJ!

EDWIN.GORNICKI@GMAIL.COM

